

Ipak je lepše tako

Kad bi tuga
radjala veselu decu,
sve bi se zvezde
razbolele od smeha;
oblaci pijani od radosti
možda bi odlutali u nepovrat.
Tad bi usahla mora,
umrle bi sve ribe i alge,
jer bi oči ostale bez suza.

Ipak je lepše
što tuga radja uplakanu decu.

Poreklo zla

Prvom čoveku
kad su narasli zubi,
zario ih je
duboko u nebo i rekao:
„Moje je!“
Potomci su verno
sledili pretke...
Sunce se zbog toga rasplakalo
i zato je zemlja
puna suza,
a sva mora slana.

Da li bi čoveku
trebalo izbiti zube?

Stanimir URDAREVIĆ

Lutka

Odnekuda dodje
ta mala smešna luda
i stane
s nogama u glavi
proviri kroz moja usta
sa kosom od vune
i srcem od krpe
ta mala smešna luda
za uši me vuče
i celom svetu se ruga

da li da joj iščupam noge
pa da je bacim na djubre
i napustim tu dosadnu igru
ili naklonošću
da savladam njeno preimućstvo

ali šta vidim
svi kriju
po jednu u džepu
i pravdaju se:
koliko da nismo sami
koliko da nismo sami

dodje tako bez pitanja
ta mala smešna luda
obuče svoju kožu
pa joj se oči kreću
i ruke čudno mašu

ta mala smešna luda
u izlogu
sasvim je nepomična.

Pavle POPOVIĆ

BOŽO MILAČIĆ:

DRAŠKO REDJEP

SUZE I ZVIJEZDE

(NIP-1956)

Učinjen je prestup: pojavila se knjiga kritika o piscima koji su ili još uvek prisutni, ili još uvek nastaju. Napomena je važna. čič nije samo odbacio Mar-kritike unesene u ovu knjigu nisu sakupljene iz tekuće štampe u kojoj smo navikli da nalazimo recenzije Bože Milačića. Prestup čiju bismo lepotu akcije želeli da pozdravimo dobrodošlicom: Njegova dobronamernost je neosporna: pisci i književne pojave savremenosti imaju pravo da budu imenovani u vremenu iz koga su izrasli ili još uvek izrastaju. Jedna druga pobuda ovog simpatičnog poduhvata („Svi su osvrli i analize u ovoj knjizi nastali iz želje da se savremena književnost što više približi našem čitaocu, da se čitalačka publika više zainteresira za domaću knjigu, za pisce o kojima sam govorio, bez obzira da li su me privlačili ili odbijali.“ Iz piščeve Napomene) mora se primiti sasvim uslovno, a svakako više kao izjava autorove nepretencioznosti, nego kao transparent njegove odlučnosti i stava. Jer ovako izdvojena Milačićeva želja prestavlja balast čije održavanje zahteva odricanja ne mala. Ona čak može da znači i degradiranje raznovrsne i ozbiljne problematike na relaciju jednostranu i u krajnjim granicama nepoznanu. Na svu sreću Božo Milačić je darežljivost svog poklona (i kome?) počesto ograničavao.

Izbor je učinjen sa izvesnim osećanjem odgovornosti koja je bila još ne tako davno grubo potisnuta „sme-lošču“ nekolicine naših kritičara. Panoramski, sa silnim pregnućem ka što većoj „objektivnosti“, raznobojan, a kvantitativno namerno ograničen ovaj izbor pričinjava nam se kao predstavljanje snaga čije ćemo uspone tek videti. (Pri ovome ne zaboravljamo ni prikaze u „Vjesniku u srijedu“ ispisane svežinom i ponekad smelošću.) Proverava i ispoveda Milačić pred nama sluš pouzdan u svojim naporima, ne osobito nijansirani i ne velikog raspona. Usudjujemo se i bez dvoumljenja da na njegove književne razgovore primenimo jednu klasifikaciju, dakle upravo osobinu (naviku ako hoćete) bez koje bi i njegov kritičarski metod bio nezamisliv.

„Suze i zvezde“ poznaju tri Milačića. Tri kategorije samo glasovno slične promašaj, domašaj i premašaj.

Na prvom nivou nimalo simpatično gnevan preti i dovikuje Milačić, negira neumoljivo i gotovo bez ograničenja ni manje ni više nego poetsku reč Dušana Matića. Zabeležićemo da bi ovakav „napad“ u knjizi nekog drugog pisca zasluživao naše čitanje. Medjutim Milačićeva

knjiga ima nekoliko vrlo zdravih i zanimljivih boja koje bi uvek smetale ignorisanju ovog poraza. Milačić nije samo odbacio Mar-tičevo „More“ i „Zarni vlač“ nije samo između ostalog odstranio zapis „Svetlost bez pogleda“ za čiju vrelu, a ni jednom rečju potstaknutu slutnju sada nećemo nabrajati superlativne koje zaslu-žuje, nego je napisao čak sa lakoćom: („I ko hoće da uadje ono malo poezije (podvukao D. R.) u „Ba-gdali, da pronadje najpunijeg i najzreljeg (!) Matića mora da počne sa zapisom „Guernica“ i da zažali što se Matičev put nije kretao drugačije.“ Uvreda i zlobna, i amaterska. Jer niti Matić zauzima „skromno mesto u srpskoj poeziji“, niti Milačićev pohod dolazi do Matičevih pretstraža da bi napadača vredelo suzbiti. Gnevne su to reči, zamahivanje drvenim mačem i povrh svega dokaz o nedostatku čitave jedne radoznalosti sluha. „Bagda'a“ i „dužnost“ pesnika!

Druga, najbrojnija grupa osvrta zanimljiva je i kao preplitanje pa onda i kao smenjivanje jedne naučnosti i jedne improvizacije. Dobija se utisak da je improvizacija tu najsvesnije negovana i da se odmah, od početka računalo na nju. Ona i ne jednom nosi piščev zadatak da definiše i odluči rezultate do kojih je dovela njegova sistematičnost u ovoj oblasti tako dragoceno retka da ne treba u njenu važnost ni sumnjati. Milačićeva ponesenost (bar ovde) nikada nije prodor, pa ni iznenađenje. Već i čitalac počinje da računa s njenim prisustvom. Milačićeva rekreacija u takvom sklopu zastaje i u neodumici je. Za nju bi se takodje moglo reći da više pomaže uočavanju piščevog ukusa, nego što doprinosi razumevanju pojave o kojoj se govori. Uprkos nekim gotovo srednjoškolskim uproćavanjima ovih sedam kritika ostaju kao doprinos. Svedočanstvo u smislu onog Šimicevog. „Osvjedočenik je jedini pouzdan svjedok.“

U najneposrednijem sumiranju, u ovom (naravno prebrzom) pribiranju vrednosti ostvarenih u ovoj okosnici knjige, okosnici koju smo nazvali domašajem Bože Milačića, u traženju onih najvrjednijih ostvarenja takvog domašaja mogu se sagledati oprezna, pa tek onda smela preturanja po knigama na koje ili još nije stigla, ili zadugo neće pasti prašina. On nije nikada sam pronalazio pravac kojim će se kretati; uvek je u svom pokretu pratio neku već ranije izgovorenu misao vodiču, dopunjavajući je proširujući njen značaj i obogaćujući njen smisao sasvim novim primerom ili ilustra-

cijom. Zbog toga i okosnica „Suza i zvezda“ znači: primanje i dogradjivanje neeksperimentalne, pouzdane proze, odavanje priznanja njenom danas neophodnom i nezamenjivom prisustvu (Vladan Desnica); ukazivanje na jednu nimalo početničku pojavu i pretapanje tihog ohrabrenja u potstrek (Dušana Popović Dorofejeva); rešć odlučnosti pomalo reska i ne toliko postupna da bi bila puna negacija (Hamza Humo); obeležavanje luka poezije neposrednosti i muzike sa poslednim uverenjima o neprekidnim preporodima njenim (Desanka Maksimović); prinošenje žrtve na žrtvenik jedne čini nam se opravdano) kratkotrajne slave uz nekoliko iskreno doživljenih trenutaka (Camil Sijarić); oda (vrlo srećnog zahvata) autentičnosti jednog kazivanja koliko zrelog toliko i još uvek polaznog (Dobrica Čosić); omedjavanje i nove koordinate raspona (čak i posle dva napis. Borislava Mihajlovića) talentu i temperamentnom i zdravom (Mirko Božić).

Prvi i poslednji osvrt u knjizi ne pripadaju proseku o kome smo maločas govorili. Jer ako bismo kazali da su pisci ili knjiga o kojima je Milačić napisao sedam kritika uživali afinitet, pa najčešće i dopadanje njegovo, onda za Jura Kašteleana i Vesnu Parun moramo izreći da dobijaju njegovim rečovima ljubavne izjave neodvojive od jednog zanosa koji potiče i od pripisnosti i sopstvenog, intimnog prepoznavanja. Potsećamo se: dopadanje je ipak odlučujuće kod Milačića i to dopadanje blisko uživljavanju. A Milačić ovde nije bio prisiljen da prodire i depire u daleke svetove. Otpali su i saveti, i pohvale koje je izricao gde je trebalo otkrivati reč pouzdanja. Ostao je Milačić na najbližem rastojanju od vrelih poetskih reči dvoje južnjaka.

Dok je Vesna Parun imala prilike da primi dva upozorenja Zorana Mišića svakako dragocena, Jure Kaštelan nije bio u mogućnosti da se suoči sa kritikom koja bi mogla da mu se makar iole ozbiljnije približi. Više uzgredno i slučajno pisalo se o dva najznačajnija hrvatska savremena pesnika Činjenica i neopravdana i tužna. Milačić je uložio maksimum volje i maksimum nпора pri stvaranju ova dva osvrta. Uz ranije pomenutu i ne skrivanu zaljubljenost to su i bili razlozi izdvojenosti njihovoj. Sa nešto previše, a pakatkad i isforsiranih poredjenja Milačić je zapravo ponovo otkrio Kaštelana i ne samo onima koji se raranje nisu štetali sa njegovim jedrim i svedenim stihovima. Stranice koje pri-